

• Партия турмуши: қайта қуриш

ДАСТЛАБКИ БОСҚИЧ САБОФИ

Коммунист тақдири

Мунаввар Рўзметова район статистики бошқармасининг илгор операторларидан бири эди. Партия сабига ўтди, коллективда оқибат яхши. Лекин фарзандлар туғилди, ишчи йиғинириб қўйишга тўғри келди. Ҳар замонда партия ташкилотига келиб, аъзолик бадалларини тўлаб кетди. Йилликларида гоҳ қатнашиб, гоҳ қатнашмай юрди.

Шу тариқа тўққиз йил ўтиб кетди. Утган йил қўлабда коллектив партия ташкилотига қайта тузилган жанговарлик комиссияси у билан ҳам сўхбат ўтказди. Ишлаб чиқаришда фаол иштирок этмайди, жамоат ишларида четда, деган хулоса келинди. Қандай чора қилиш керак?

— Партия сафидан чиқариш зарур.

Мунавварнинг кўзларида ёш қалқиди. Нега энди? Тўрт фарзандини соғлом воқога етказмади, онисини саранжам-саранжа тўтиб юрган бўлса? Аёй кимки олмаси ҳақида ҳам қайғуриш керак-ку. Агар ишлаш зарур бўлса, ишлашмай, деди у қатъий.

Унга муҳлат беришди. Ҳунари йўқ, биров-бир махсус кўлим олмаган. Тикувчилик кооперативга аъзо бўлиб қирмоқчи бўлди. Бу ерга шогирд эмас, устаслар лозим экан. Охири иш излаб-излаб, янги очилган 31-мактабга кутубхоначи бўлди. Орадан кўп ўтмай мактабда партия ташкилотига тузилди. Коммунистлар секретариликка иккинчи номзодни кўрсатишди, улардан бирини яширин овоз бериш йўли билан сайлашди. Бу — Мунаввар Рўзметова эди.

Қизик, кечгача йиғилишларда қатнашгани дарғумон бўлиб юрган аёл бутун партия ташкилотига секретари. Бунга қандай тушунса бўлади? Ҳаммаси оддий. Унинг қобилияти намоян бўлишига шарт-шароит яратилди. Ишда жонқуяр, одамларга меҳрибон, ташкилотчилик кўнгул бор. Бунга коммунистлар тезда ийлаб олишган эди. У айни ҳолда сирдан техникда да ўқишга тайёргарлик кўришди.

М. Рўзметованинг тақдири билан танишар эканмиз, шундай хулосага келидик: яхшилик, жанговарлик кўриги ўтказилди. Келинг, масаласи кенгроқ назар ташлайлик. Районда бир партия партия аъзоси бўлиб, кейин оила ташвишлари билан уйда ўтириб қолган коммунистлар қанча эди? Жанговарлик кўриги сабабли уларнинг қанчадан-қанчаси — Мунавварга ўхшаб турмуш тарзини ўзгартирди?

Районда шундай рақам беришди: ўтган йил коммунист ишламасди. Жанговарлик кўриги ва бошқа тадбирлар тўғрисида уларнинг тўғрисида нафари ишга жойлашди. Қолган 29 нафариди? Улар ким, нега ишламаётганини ҳеч ким айтиб беролмади. Балки, бири бе-мордор, яна бири икки-ички. Уларга таъминотнинг ўтказилгани маънавий зарурдир? Бошқа бири ўзига муносиб иш тополмай оворадир? Яна бири...

Хуллас, ҳар бир рақам кишининг ўзига ҳоқ тақдир билан боғлиқ. Хайронсан, аслида жанговарлик кўриги ҳар бир коммунистнинг характери нафадидан очиб бериш, фаол меҳнат ва жамоат ишлари сари йўлаш, камчилик ва муаммоларни бартараф этиш мақсадида ўтказилмаганими? Шундай экан, нега унда бу мақсадга тўла эришилмади?

ИЗСИЗ ТАДБИРЛАР

Оқунбобоев номли колхозда жанговарлик кўригига астойдил ҳозирлик қилинди. Биринчи босқичда у қандай тартибда ўтди? Комиссиялар қайда тузилди? Уларнинг вазифаси нималардан иборат? Янча тартибдаги сўхбатлар пайтида нималарга кўпроқ эътибор бериш, характеристикаларни қай йўсинда тасдиқлаш зарур?

Тайёрларлик жараёнида масаланинг барча жиҳатлари аниқ шундай синчковлик билан ёндашилди. Бундай муносабат райком ва обкомнинг назарига тушди. Партиянинг жанговарлик кўригини ўтказишга ҳозирликни бошқалар учун ҳам ибрат,

деб топилиб, бу ерда областдаги партия ташкилотлари секретариатининг семинари уюштирилди.

Комиссиялар дастлабки босқични муваффақиятли ўтказишди. 171 коммунист билан сўхбатлар давомида уларнинг яхши тажрибалари аниқланди, нига ва оилата муносабатлари ўрганилди. 201 та танқидий фикр, тақлиф билдирилди. Шу асосда бир қатор коммунистлар қолоқ участкаларга юборилди, актив позицияда бўлмаганларнинг ҳисоботини эшитиш партия ташкилотига тавсия этилди.

Кейин-чи? Колхоз партия ташкилотининг умумий йиғилишида биринчи босқичга яқун ясалди, тадбирлар белгиланди ва шундан сўнг кўриш... унутиб қўйилди. Ақаб-наларга томон шунданки, йиғилишда коммунистлар томонидан билдирилган танқидий фикр ва мулоҳазалар ҳам назоратга олинмай қолди.

Хонқа район партия ташкилотларида ўтаётган жанговарлик кўриги ҳақида баъзи мулоҳазалар

либ кетди. Ўз навбатида уларнинг бажарилиши қандай бораётганини ҳам эътибордан четда қолдириларкан.

— Тақлиф ва мулоҳазаларнинг кўп қисми ҳал қилинган бўлиши керак, — деди партия секретари Назар Ёвқожев. Лекин у фикрини далиллаган учун конкрет мисоллар келтиролмади.

— Тўғриси, — деди у бироздан сўнг очик тав олиб, — жанговарлик кўригининг иккинчи босқичи билан шуғулланишга вақтимиз бўлмади. Пахта йиғим-терими, ҳисобот-савлоб йиғилишлари билан бўлиб, уни эътибордан четда қолдиридик. Энди яна шуғулланамиз.

Нега шундай аҳвол оқ берди? Зўр ғайрат билан киришган иш қутилмаганда ўз ҳолига ташлаб қўйилди? Унинг сабабларини излаб бир қусонга тез-тез дуч келамиз. Партия комитети ва ҳеч партия ташкилотига нафақат кўриги ўтказишга нафақатда мавсумий тадбир сифатида қаралган. Шу боис кўриқ бошланган у ташлаб қўйилган.

Райондаги бошқа бошланган партия ташкилотларида ҳам аҳвол шундай. 62-қўриш-ремонт участкаси, район аҳолига маийш хизмат кўрсатиш бошқармаси, матдубот жамияти правленисида ишлар бунга мисол бўла олади. Ачинарлиси шунданки, бу ташкилотларда кўриқ киришилган кезларда-ёқ масъулиятсизликка йўл қўйилди. Шу сабабли эндиликда коммунистлар ҳаётида жанговар имтиҳон бўладиган тадбир исзис қолиб келяпти.

Тақлиф ва натижалар

«9-бригада территориясида ёпиқ зовур қурилди. Шундан кейин даладар навланиб кетди. Зовурнинг очик қисмида сув сатури қўтарилди ва қўлаб қолди. Унинг атрофида санитария аҳоли жуда эмас, аҳолининг соғлигига зарар етказилди».

А. ХУДОЙБЕРГАНОВ, «Ленинград» колхоз партия ташкилотига ҳисоботида турувчи пенсионер.

«Телефонлар яхши ишламайди. Газета ва журналлар ўз вақтида етказиб берилмайди, баъзан умуман келмайди».

А. АБДУЛЛАЕВ, «Прованс» колхоз партия комитети секретари.

Районда кўриқни ўтказиш давомида ана шундай 2948 танқидий фикр ва мулоҳазалар билдирилган. 26 тасини райком ўз назоратига олди. Улар ўтган йили дастлабки босқич якуни қўриб чиқилган октябрь ойиданги бир қаторида ўз ифодасини топди.

Март ойидаги бюро қарорига кўра, бу якуни июль ойида чиқарилиши, яъни кўриқнинг биринчи босқичи шу муддатгача ўтказилиши лозим эди. Нега, бу вазифа бажарилмади?

— Биз бир масалани назардан тушириб қолдикан эканмиз, — дейди инструктор О. Ёқубов. — Мактабларда ишлайдиган коммунистлар меҳнат отпускатига

қилиб кетишди. Улар билан янча тартибдаги сўхбатларни янги ўқув йили бошланганда кейин ўтказишга тўғри келди. Шунинг учун якуни белгиланган муддатга чиқара олмадик.

Бир сўз билан айтганда, бюро қарори бажарилмади, қолди. Бонси, кўриқни уюштиришда пухталик етишмади. Хатонини ўз вақтида тузатиш мумкин эди. Бироқ, бунинг нима амалга оширади? Райком секретариати, бюро аъзолари бу масалада масъулиятни сезишмаси? Бутун иш инструктор О. Ёқубовнинг зиммасига қўлаб қўйилган бўлса? У аса, шу йил бошда райкомга ишга ўтган, партия ташкилотлари ҳаётидаги муҳим имтиҳоннинг аҳамиятини теран англамаган. Англаса, ташкилотчилик тажрибаси етмаган.

Райком назоратга олган 26 танқидий фикр ва тақлифнинг тақдири билан қизикдик. Аввалги на секретарь ва на ходимлар бирин-бир жавоб айти олишмади. Уларнинг бажарилишини биргаликда ўрганиб чиқиб, бутунлай бошқача манзара намоян бўлди. Назоратдаги фикр ва тақлифларнинг 17 таси амалга ошган ва ошириш йўлида иш олиб борилаётган экан. Бундай бўлишини райкомдагилар қуттишмаган эди. Хурсанд бўлиб кетишди. Улар мамнунининг замирида «Ҳа, энди ишлашимиз-да», деган ички гурур сезилиб турарди.

Яна тақлиф қилдик. Ана шу 17 тақлиф бўйича ишлар асосида бюро қарорига бажарилган бўлиб қолди. Демак, улар ўрганилмай, назоратга номинатига олинган. Шу билан бирга қарор райком ва бошлангич партия ташкилотлари жанговарлиги кўригини келгусида қай тарзда олиб бориш, иккинчи босқични қандай тартибда уюштириш юзасидан йўналиш бермади.

Партия ташкилотлари ҳар бир ишдаги каби жанговарлик кўригини ўтказишда расмийчиликка, озакчиликка ва мавсумийликка йўл қўймасликлари керак. Афсуски, райондаги бир қатор бошлангич ташкилотларда унинг иккинчи босқичини ўтказишда яна шундай камчиликлар рўй бериляпти. Натижада партия ташкилотларида билдирилган танқидий фикр-мулоҳазалар ва тақлифларнинг бажарилиши устидан аниқ назорат ўрнатилмай, ҳал этилганлари аса коммунистларга етказилмай келяпти.

Албатта, барча партия ташкилотларида аҳвол бундай даражада эмас. Ўрганишга ва кенг ёпишга эришилган ибратли тажрибалар ҳам бор. «Победа» колхоз партия ташкилотига фаолияти бунга мисол бўла олади. Партия комитети ва кўриқ комиссияси иккинчи босқичдаги вазифаларга масъулият, инкордорлик билан ёндашляпти. Жанговарлик имтиҳон экрани амалий ишлаб турибди. Бу ерда партия комитети ўз назоратига олган танқидий фикрларнинг ҳал этилиши қай тарзда бораётганини билиш мумкин. Ҳеч партия ташкилотлари йиғилишларида ҳам бу масаласи алоҳида аҳамият берилляпти. Шунингдек, сўхбатлар давомида кўриқчилик коммунистларнинг мактаб билан алоқаси узилиб қолганлиги маълум бўлган эди. Ёқубов йили бошлангич комиссия аъзолари ҳар бир мактабда педагоглар билан оила-оиланинг учрашувини ўтказди. Учрашувлар очикчасига ўзаро фикр алмашув, кескин танқидий руҳда ўтди. Табиийки, улар самарасиз қолмади. Ҳужайида ҳар бир оила билан педагоглар ўртасида мустоҳкам алоқа ўрнатилди, унинг таълим-тарбия ишларида иккинчи таъсир катта бўлди.

Янгида район партия ташкилотининг ҳисобот-савлоб конференцияси бўлди. Райкомнинг икки секретари янгиланди. Улардан бири — иккинчи секретари М. Ҳожибоев билан жанговарлик кўригини ўтказишда йўл қўйилган хато ва камчиликлар, вужудга келатган ижобий жиҳатлар ҳақида батафсил сўхбатларда унинг ҳамма масалаларга ҳолис, кўпроқ танқидий руҳда берган баҳоси кишини мамну қилди. Бундай муносабат Хонқа районда кўриқнинг иккинчи босқичи муваффақиятли ўтди, у қайта қуриш ишини янада чуқурлаштиришга қўмақлашди, коммунистлар жанговарлигини ошириб, обрў-эътиборини кўтарди, деган ишонч уйғотди.

А. ҚОҲЖОВ, «Совет Ўзбекистони» мухбири.

ларга асосий эътибор берилган.

Қўлабма қўлаб ўқув системаси тингловчилар, пропагандистлар, агитаторлар, шунингдек мустақил шуғулланадиган кишиларга мўлжалланган.

Китобни Сиёсий адабиёт нашриёти босиб чиқарди. (ТАСС).

Муносиб номзодлар

ҚОЗОҒИСТОН партия, совет, қасаба союз ва комсомол органлари, министрликлари ва идоралари, жамоат ташкилотлари ва ижодий союзларнинг вакиллари ишларида республика Компартияси Марказий Комитети Бюросининг кенгайтирилган мажлиси бўлиб ўтди.

Республика партия ташкилотига КПСС Марказий Комитетининг Бюросининг, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси М. С. Горбачевни, КПСС Марказий Комитети Сиёсий Бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Советининг Раиси Н. И. Рыжковни, Актюбинск област Уил районидики Курманов номли совхозининг катта қўлоғи Г. Бекшини, Гурьев областидики «Мангилканефть» ишлаб чиқариш бирлашмасига қарашли Ўзен пармалаш ишлари бошқармасининг пармалаш мастери А. П. Еремини, Чимкентдаги «Эластик» бирлашмаси пайпоқ фабрикаси партия бюросининг секретари К. З. Кулбаевни, «Незакангачмет» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасига қарашли Шарқий Жезказған конининг 57-шахтаси тозалаш забоеининг кон ишчилари бригадирини Н. И. Макаровни, Қозоғистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари М. С. Мендильовни, Қарағанда металлургия комбинати конвертор цехининг бўлат эритувчиси К. З. Ромазановни, «Алмаата-кульбистрой» трестининг 17-қурилиш-монтаж бошқармаси бригадирини К. А. Шопановни, Шарқий Қозоғистон мис-химия комбинатининг директори Г. Г. Штойкани СССР халқ депутатлигига номзодлар қилиб кўрсатиш тўғрисида КПСС Марказий Комитетига тақлифлар киритилди.

ЛИТВАНИНГ қўлгина бошлангич партия ташкилотларида бўлиб ўтган йиғилишларда коммунистлар КПССдан СССР халқ депутатлигига ўз номзодларини тавсия этдилар.

Ана шу тавсиялар пухта қўриб чиқилганда кейин республика Компартияси Марказий Комитетининг Бюроси Кеңасидаги К. Гедрис номли кўйина ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош директори В. Левичас, Литва Компартияси Шилале район комитетининг биринчи секретари Я. Ягминас, Умерге районидики Нерис номли колхоз раиси С. Янелиюнас номзодларини Я. Янелиюнас қилиш ва КПССдан СССР халқ депутатлигига номзод қилиб кўрсатиш учун қолдириши КПСС Марказий Комитетига тақлиф эди.

ТУРКМЕНИСТОН Компартияси Марказий Комитети Бюросининг кенгайтирилган мажлисида КПССдан СССР халқ депутатлигига номзод қилиб кўрсатиш тўғрисида республика партия ташкилотларининг тақлиф қилиб қилинди.

Туркменистон Компартияси Марказий Комитетининг Бюросининг кенгайтирилган мажлисида КПССдан СССР халқ депутатлигига номзод қилиб кўрсатиш тўғрисида республика партия ташкилотларининг тақлиф қилиб қилинди.

СССР халқ депутатларининг учдан бири қисми (750 депутат) меҳнатшарниқ жамоатчилик ташкилотларидан сайланиши янги қонунда белгиланди. Шунингдек, халқ депутатлиги республикада 32 округ, ҳар бир автоном республикада 11, ҳар бир автоном округда битта сайлов округи иш бошлад.

Ҳар бир сайлов округидан битта депутат сайланади. Аммо депутатликка номзодлар сонин сайлов бюллетенида белгиланган бўлиши шарт. Рўйхатда олган барча номзодлар киритилди.

СССР халқ депутатларининг учдан бири қисми (750 депутат) меҳнатшарниқ жамоатчилик ташкилотларидан сайланиши янги қонунда белгиланди. Шунингдек, халқ депутатлиги республикада 32 округ, ҳар бир автоном республикада 11, ҳар бир автоном округда битта сайлов округи иш бошлад.

Ҳар бир сайлов округидан битта депутат сайланади. Аммо депутатликка номзодлар сонин сайлов бюллетенида белгиланган бўлиши шарт. Рўйхатда олган барча номзодлар киритилди.

СССР халқ депутатларининг учдан бири қисми (750 депутат) меҳнатшарниқ жамоатчилик ташкилотларидан сайланиши янги қонунда белгиланди. Шунингдек, халқ депутатлиги республикада 32 округ, ҳар бир автоном республикада 11, ҳар бир автоном округда битта сайлов округи иш бошлад.

Ҳар бир сайлов округидан битта депутат сайланади. Аммо депутатликка номзодлар сонин сайлов бюллетенида белгиланган бўлиши шарт. Рўйхатда олган барча номзодлар киритилди.

СССР халқ депутатларининг учдан бири қисми (750 депутат) меҳнатшарниқ жамоатчилик ташкилотларидан сайланиши янги қонунда белгиланди. Шунингдек, халқ депутатлиги республикада 32 округ, ҳар бир автоном республикада 11, ҳар бир автоном округда битта сайлов округи иш бошлад.

Ҳар бир сайлов округидан битта депутат сайланади. Аммо депутатликка номзодлар сонин сайлов бюллетенида белгиланган бўлиши шарт. Рўйхатда олган барча номзодлар киритилди.

СССР халқ депутатларининг учдан бири қисми (750 депутат) меҳнатшарниқ жамоатчилик ташкилотларидан сайланиши янги қонунда белгиланди. Шунингдек, халқ депутатлиги республикада 32 округ, ҳар бир автоном республикада 11, ҳар бир автоном округда битта сайлов округи иш бошлад.

Ҳар бир сайлов округидан битта депутат сайланади. Аммо депутатликка номзодлар сонин сайлов бюллетенида белгиланган бўлиши шарт. Рўйхатда олган барча номзодлар киритилди.

СССР халқ депутатларининг учдан бири қисми (750 депутат) меҳнатшарниқ жамоатчилик ташкилотларидан сайланиши янги қонунда белгиланди. Шунингдек, халқ депутатлиги республикада 32 округ, ҳар бир автоном республикада 11, ҳар бир автоном округда битта сайлов округи иш бошлад.

Ҳар бир сайлов округидан битта депутат сайланади. Аммо депутатликка номзодлар сонин сайлов бюллетенида белгиланган бўлиши шарт. Рўйхатда олган барча номзодлар киритилди.

СССР халқ депутатларининг учдан бири қисми (750 депутат) меҳнатшарниқ жамоатчилик ташкилотларидан сайланиши янги қонунда белгиланди. Шунингдек, халқ депутатлиги республикада 32 округ, ҳар бир автоном республикада 11, ҳар бир автоном округда битта сайлов округи иш бошлад.

Ҳар бир сайлов округидан битта депутат сайланади. Аммо депутатликка номзодлар сонин сайлов бюллетенида белгиланган бўлиши шарт. Рўйхатда олган барча номзодлар киритилди.

СССР халқ депутатларининг учдан бири қисми (750 депутат) меҳнатшарниқ жамоатчилик ташкилотларидан сайланиши янги қонунда белгиланди. Шунингдек, халқ депутатлиги республикада 32 округ, ҳар бир автоном республикада 11, ҳар бир автоном округда битта сайлов округи иш бошлад.

СССР халқ депутатлари сайлови олдидан

Мамлакатимизда 1989 йил 28 мартда бўлиб ўтган СССР халқ депутатлари сайловларида ҳозирлик кетляпти. Бу сиёсий кампания ислохотнинг биринчи босқичи — Советлар структурасини, ҳокимият олий органлари, сайлов системаси тузилиши ва фаолияти тартибини янгилаш амалга оширишга киришилди.

Мазкур сайлов кампанияси катта умумхалқ ва умумдавлат аҳамиятига эга. У СССР Конституцияси (Асосий Қонуни)га ўзгартиш ва қўшимчалар киритилган янги «СССР халқ депутатлари сайлови тўғрисида»ги Қонун асосида ўтказилмоқда.

СССР Конституцияси ва сайлов ҳақидаги янги Қонунда белгиланган СССР халқ депутатлари системаси ҳокимият олий органида чинакам халқ вакилларини таъминлашга қаратилган. У омманинг бевосита олий органи белгиланганда ўзининг жамоатчилик ташкилотлари орқали фаол иштирок этиши учун асос яратди. Сайловларни ўтказишнинг чинакам демократик тартиби бунинг муҳим қафолтидир.

Қўп йиллик тақрибга шунинг кўрсаткичи, давлат ҳокимиятининг вакиллик органи демократизмни кўп жиҳатдан уни сайлаш тартиби белгиланади. Бу ўринда сайловлар қандай ташкил этилиши, кенг омма номзодларни кўрсатиш ва муҳокама этишда қандай ҳуқуқ ва имкониятларга эга эканлиги, сайловчилар овоз беришда ўз иродаларини қанчалик эркин ифода этиши мумкинлиги каби омиллар муҳим аҳамиятга эга. Сайловлар ҳақидаги янги Қонун СССР халқ депутатлари сайлови ҳақиқатан ҳам эркин ва демократик ўтишига шарт-шароит яратди.

Ушбу Қонунда яширин овоз бериш йўли билан умумий, тенг, тўғридан-тўғри сайлаш ҳуқуқи принципи асосан сақланган ҳолда бир қатор принципиал янги қонунқондалар жорий этилди. Бу қонунқондалар аввало сайлов системасининг демократлаштиришга йўналтирилган бўлиб, территориял, миллий-территориял сайлов органлари, меҳнатшарниқ жамоатчилик ташкилотларидан депутатлар сайлаш, сайлов комиссияларини тузиш ва фаолиятини йўлга қўйиш, депутатликка номзодларни тавсия қилиш ва кенг муҳокама этиш, шунингдек халқ депутатлиги статусининг маънавий лавозимлар билан мос келмаслиги масалаларидир.

Халқ депутатлари сайлови бир мандатли сайлов, округларда ўтади. Бунинг учун 750 территориял ва 750 миллий-территориял сайлов округлари тузилди. Бунда сайловчиларнинг сонини инобатга олиб, миллий-территориял сайлов округлари тузишда белгиланган нормалар риол қилинди. Шунингдек, ҳар бир иттифокдор республикада 32 округ, ҳар бир автоном республикада 11, ҳар бир автоном округда битта сайлов округи иш бошлад.

Ҳар бир сайлов округидан битта депутат сайланади. Аммо депутатликка номзодлар сонин сайлов бюллетенида белгиланган бўлиши шарт. Рўйхатда олган барча номзодлар киритилди.

СССР халқ депутатларининг учдан бири қисми (750 депутат) меҳнатшарниқ жамоатчилик ташкилотларидан сайланиши янги қонунда белгиланди. Шунингдек, халқ депутатлиги республикада 32 округ, ҳар бир автоном республикада 11, ҳар бир автоном округда битта сайлов округи иш бошлад.

Ҳар бир сайлов округидан битта депутат сайланади. Аммо депутатликка номзодлар сонин сайлов бюллетенида белгиланган бўлиши шарт. Рўйхатда олган барча номзодлар киритилди.

СССР халқ депутатларининг учдан бири қисми (750 депутат) меҳнатшарниқ жамоатчилик ташкилотларидан сайланиши янги қонунда белгиланди. Шунингдек, халқ депутатлиги республикада 32 округ, ҳар бир автоном республикада 11, ҳар бир автоном округда битта сайлов округи иш бошлад.

Ҳар бир сайлов округидан битта депутат сайланади. Аммо депутатликка номзодлар сонин сайлов бюллетенида белгиланган бўлиши шарт. Рўйхатда олган барча номзодлар киритилди.

СССР халқ депутатларининг учдан бири қисми (750 депутат) меҳнатшарниқ жамоатчилик ташкилотларидан сайланиши янги қонунда белгиланди. Шунингдек, халқ депутатлиги республикада 32 округ, ҳар бир автоном республикада 11, ҳар бир автоном округда битта сайлов округи иш бошлад.

Ҳар бир сайлов округидан битта депутат сайланади. Аммо депутатликка номзодлар сонин сайлов бюллетенида белгиланган бўлиши шарт. Рўйхатда олган барча номзодлар киритилди.

СССР халқ депутатларининг учдан бири қисми (750 депутат) меҳнатшарниқ жамоатчилик ташкилотларидан сайланиши янги қонунда белгиланди. Шунингдек, халқ депутатлиги республикада 32 округ, ҳар бир автоном республикада 11, ҳар бир автоном округда битта сайлов округи иш бошлад.

Ҳар бир сайлов округидан битта депутат сайланади. Аммо депутатликка номзодлар сонин сайлов бюллетенида белгиланган бўлиши шарт. Рўйхатда олган барча номзодлар киритилди.

СССР халқ депутатларининг учдан бири қисми (750 депутат) меҳнатшарниқ жамоатчилик ташкилотларидан сайланиши янги қонунда белгиланди. Шунингдек, халқ депутатлиги республикада 32 округ, ҳар бир автоном республикада 11, ҳар бир автоном округда битта сайлов округи иш бошлад.

Ҳар бир сайлов округидан битта депутат сайланади. Аммо депутатликка номзодлар сонин сайлов бюллетенида белгиланган бўлиши шарт. Рўйхатда олган барча номзодлар киритилди.

СССР халқ депутатларининг учдан бири қисми (750 депутат) меҳнатшарниқ жамоатчилик ташкилотларидан сайланиши янги қонунда белгиланди. Шунингдек, халқ депутатлиги республикада 32 округ, ҳар бир автоном республикада 11, ҳар бир автоном округда битта сайлов округи иш бошлад.

Ҳар бир сайлов округидан битта депутат сайланади. Аммо депутатликка номзодлар сонин сайлов бюллетенида белгиланган бўлиши шарт. Рўйхатда олган барча номзодлар киритилди.

СССР халқ депутатларининг учдан бири қисми (750 депутат) меҳнатшарниқ жамоатчилик ташкилотларидан сайланиши янги қонунда белгиланди. Шунингдек, халқ депутатлиги республикада 32 округ, ҳар бир автоном республикада 11, ҳар бир автоном округда битта сайлов округи и

Махкум этилганларнинг ишлари... Махсус архивларнинг полкаларида бир неча ўн йиллардан буён чанг босиб ётган, вақт ўтиши билан муқоваларидаги ёзувлар ўчиб кетган минг-минглаб жиноий ишлар. Уларнинг баъзилари сарғайиб кетган бир неча варақдан — тухмат, сўроқ ва «хўк»дан иборат бўлса, бошқалари бир неча семиз томлардан иборат, уларда кўп сонли «сигналар», «огоҳлантиришлар», «ахборотлар» тўпланган бўлиб, булар «халқ душмани»нинг халғига ҳам келмаган жиноятлар тўғрисидадир...

Бу полкаларни газабланмай варақлаб бўлмайди. Тўғри, уларнинг орасида озорқ бўлса-да, шундай полкалар ҳам учрайдики, улардаги саҳифалардан Совет ҳокимияти ва меҳнат халқининг ҳақиқий душманлари ваҳшияти башарасини сезиб тургандек бўласан. Йиллар ўтиши билан сарғайиб кетган варақлардаги қалам ва сибх билан арабча, ўзбекча, тожикча, туркманча ва рус тилида ёзилган текстларга тикилиб, кўзларидан ёш чиқиб кетди. Лекин уларни сабот билан варақ-маварақ ўрганиб чиқиш, бундан 30—60 йил олдинги воқеаларнинг ҳақиқий манзарасини тиклаш зарур.

Бу мураккаб, жуда катта, энг муҳими эса — гоёт маъсулликни меҳнат. Аввало, шунинг учун ҳам маъсулликни, социал адолатликни яна тангана қилмаслиги учун ҳақига мулҳоқ йўл қўйиб бўлмайди. Совет халқининг, социалистик Ватанимизнинг ҳақиқий

ҳозир оммавий репрессия йилларида бегуноҳ махкум этилган кишиларни оқлаш билан боғлиқ ишларни тўла тугаллаш вазифасини қўйди. Ҳозир бу иш граждандардан ариза тушганлиги ёки тушмаганлигига қарамай амалга оширилмоқда. Бу қийин, лекин олижаноб иш, чунки қайта қўришни энг муҳим вазифаларидан бирини — социал адолатнинг чи накам тантанасини таъминлаш вазифасини ҳал этишга қаратилган.

Шу маъсулликни вазифани бажариш, тарихий ҳақиқат ва адолатни тиклаш учун 1988 йил сентябрида Ўзбекистон ССР прокуратурасида махсус ишчи гуруҳи тўзилди. Бу гуруҳ энг малакали ва тажрибали юристлардан иборат. Унга катта юстиция маслаҳатчиси А. П. Жуков бошчилик қилмоқда. Унинг ўринбосари — Ўзбекистон ССР прокуратурининг катта ёрдамчиси Д. С. Непомнящийдир, судларда жиноий ишларни кўриб чиқишни назорат қилиш бўлимининг тажрибали ходими Л. С. Мезенцева ва бошқа етакчи ходимлар гуруҳини ташкил қилишди.

Улар ўз олдидан турган, умуман прокуратура органлари олдига турган вазифаларни мураккабланиши яхши тушунадилар, бу иш ёппасига оқлашга қаратилган навабдаги кампания эмаслигини аниқлайдилар. Ҳар бир конкрет ишчи чукур ўрганиб чиқиш, пухта текшириш ўтказиш, тарихий фактларни, одамларнинг позицияларини ва ҳуқуқ-ахлоқни тегишлича аниқлаб олиш лозим бўлади.

210 граждандарга нисбатан ана шундай протестлар кўриб чиқилди ва қондирилди. Протест билдирилган ишларни ўрганиш шунинг кўрсатмоқдаски, граждандарнинг қўлини асосан Советларга қарши тарғибот ва ташвиқот учун репрессия қилинган. Партия ва давлатнинг ички ва ташқи сиёсати масала ларига оид ҳар қандай таниқлий фикрлар, мулоҳазалар Советларга қарши ташвиқот, деб ҳисобланган. «Халқ душмани» бўлиш учун одамларнинг турмуш даражаси биздаги нисбатан Америкада юқори эканлигини тан олиш кифоя эди. Қишлоқ хўжалигида ўтказилган ёппасига коллективлаштиришга қўшилмаслик, ҳатто бунга шубҳа билан қараш колхоз тузумига қарши агитация, деб баҳо қилинган.

Масалан, Чуст район икжироа комитетининг қоровули Ўйдош Ортиқов саноат сифатсиз махсулот ишлаб чиқаришти, ишчи ва хизматчиларнинг турмуши яхши эмас, деганлиги учун Фарғона вилояти суди жиноий ишлар судлов коллегиясининг 1940 йил 19 июндаги қарори билан, беш йил озолидан махкум этилган. 1907 йилда тўтқилиб қўйилган Қозим Утёмисов колхоз тузумидаги қамчиллар тўғрисида гапирганлиги учун 1940 йил 16 сентябрда Қорақалпоғистон АССР Олий суди томонидан беш йил қамқоқ жазосига ҳукм қилинган.

Ўзбекистон ССР Олий судининг президиуми мақкур ишлар юзасидан республика прокуратурининг протестини тўғри деб топди ва жиноят состави йўқлиги учун бу ишларни тўхтатди. Бошланган иш давом эттирилмоқда.

Агар бир қанча жиҳатлар Ўзбекистон ССР прокуратураси ишчи аниқ қийинлаштирмаганда эди, асосий репрессия қилинган кишиларни оқлаш ишларини тезроқ амалга ошириш мумкин бўлар эди — мен буни таъкидлаб ўтишни зарур, деб ҳисоблайман. Уша машғум йилларда репрессия қилинган кишиларнинг қариндош-уруғлари ва яқинларидан партия, совет, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларига жуда кўп аризалар тушмоқда. Бу аризалар пухта ўрганилмоқда ва улар юзасидан қарорлар қабул қилинмоқда. Лекин, кўп аризаларда репрессия қилинган кишилар тўғрисида зарур маълумотлар келтирилмайдиган. Ҳатто уларнинг фамилиялари, исми ва отасининг исми, тутилган жойи ва йили, партиявийлиги, қачон ва қандай суд қилинганлиги ва бошқа зарур маълумотлар келтирилмайдиган. Бундай маълумотларнинг йўқлиги узоқ давом этаётгани ортича ёшма-ларга сабаб бўлмоқда, ишчи гуруҳини учун қўлимиз қийинчиликлар келтириб чиқмоқда. Ана шуниси ачинарлики, ариза ётган кишиларнинг ўзлари қўлимизга ўз адрасларини ёзмайдилар, уларнинг ёки иш жойидати телефон номерини хабар қилмайдилар.

Граждандарнинг бундай аризалари КПСС Марказий Комитетининг комиссиясига, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг комиссиясига юборилмоқда. Бундай қилиш тўғри, аммо ишчи кўриб чиқишни маддаллаштириш ва узи-қисил қарор қабул қилишни тезлаштириш учун аризалардан бевосита Ўзбекистон ССР прокуратурасига мурожаат қилса-лар мақбул бўлар эди. Чунки, репрессия қилинган кишиларнинг оқлашга тааллуқли барча масалалар дастлаб шу ерда кўриб чиқилса, бинабарин, бевосита прокуратурага мурожаат қилиш аризаларини кўриб чиқишнинг анча тезлаштирилади. Репрессия қилинган шахсларни оқлаш масалалари юзасидан маслаҳат олиш зарур бўлиб қолган тақдирда 32-11-73 рақамли телефон орқали республика прокуратурасининг махсус ходимига қўнғироқ қилишнингизни сўраймиз.

Оқланган кишиларнинг ўзларини ёки уларнинг қариндошларини оқланганлиги тўғрисида хабар қилиш масаласи ҳозирча пухта ҳал этилган йўл. Ўзлатиш ўтмиш, воқеалар ўттиз йил, ҳатто олтинчи йил муқаддам содир бўлган, демак, репрессия қилинган кишиларни, уларнинг қариндошларини ва яқинларини қидириш анча мураккаб иш. Халқ депутатлари Маҳаллий Советлари, комсомол, ветеранлар ташкилотлари, оммавий ахборот воситалари нинг ёрдамсиз бу ишни урдалаш қийин. Биз уларнинг ёрдамига кўз тикмоқдамиз.

Бу олижаноб иш ва маъсулликни сиёсий тадбирнинг зарур даражада ошқоралигини таъминлаш жуда муҳимдир. Хусусан, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг комиссиясига оқлаш, шаҳар ва район газеталарида шу жойларда тутилган, яшаган ёки сўнгги вақтда ишлаган ва ҳозир оқланган кишиларнинг рўйхатини вақти-вақти билан эълон қилиш тўғрисида қарор қабул қилинди. Адават тўла тикланлиги учун уша давр тўғрисидаги, гапирганлиги ишлар анча олам йилларда асосий репрессия қилинган одамлар ҳақидаги ҳақиқат ҳаммага етказилмоқда. Бегуноҳ жабрланганлар ва уларнинг қариндош-уруғлари учунгина эмас, қонуналари топпаш ҳеч қачон бошқа таскорларимаслиги учун ҳақиқатни ҳаммага етказиш керак. (ЎзТАГ).

АН-225: СИНОВ ПАРВОЗИ

О. КИЕВ
О. К. Антонов номли конструкторлик бюроси бўли-
нинг конструкторлари ва
учувчилари бу кунни оз-
қиб кутдилар. Уларнинг ҳам-
касблари ҳам синов учини
бошладилар дақиқаларин
ақиллаштиришга муносиб
ҳисса қўшилиши. Жаҳонда
энг йirik АН-225 транспорт
самолёти яратилишида Мос-
ква, Ленинград, Ташкент,
Ульяновск, Запорожье ва
мамлакатимизнинг бошқа
шаҳарларидаги илмий ҳам-
да ишлаб чиқариш колле-
ктилари фаол қатнашдилар.
Йил, 1989 йил аяраси-
да курашати самолёт самос-
да кўтарилди. Унинг учини
огирлиги 600 тоннагача е-
тиди. Янги самолёт 250 тонна
юкни олиб ўтиш қобилияти-
га эга. Лекин бу сафар фа-
кат экипаж аъзоларининг си-
нов учини аямага оши-
ришди.

Олти турбореактив диван-
телининг барчаси ишта туши-
рилди. Тезлик олтинчи. Са-
молёт ердан кўтарилди.
Унинг ердан кўтарилиши
учун бир километр масофа
кифоя қилди. Самолёт бор-
тига ўнлаб компьютерлар ў-
рнатилган. Улар ҳар бир си-
стеманинг ишини кўп марта
тўхатиб қўйишди. Самолёт-
даги барча жиҳозлар мам-
лакатимизда тайёрланган.
Дастлабки парвоз 75 минут
давом этди.

АН-225 самолётининг ян-
ги синовлари олдинда. Унинг
юк ташини қобилияти яна
қайта кўздан кечирилди.
Суратда: АН-225 экипажи
аъзолари синов учинидан
сўнг.

В. РЕПИК фотос
(ТАСС).

ТЕРНОПЛЬ

Шаҳар яқинидаги «Анг-
линка» совхозига саноат иш-
лаб чиқариши асосида қор-
қузан боқилган ферма
фойдаланишга топширилди.
6 гектар майдонга эга бўл-
ган янги мўйна фабрикаси
Украинадаги энг катта хў-
жаликлардан бири ҳисоблана-
ди. У ҳар йили мамлака-
тимизнинг мўйна базалари
ҳамда тўқувчилик қорхона-
ларида 50 минг донадан кў-
проқ қимматбод қорқузан
териларини юборади.

Дунё воқеалари

АФГОНИСТОН:

НАЖИБУЛЛОНИНГ АЙТГАНЛАРИ

Афғонистон Республикасининг президенти Нажибулло Афғонистон телевидениеси орқали ватандошларига мурожаат қилиб, қўйилганларни айтди: Афғонистон Республикаси афғон муаммосининг сиёсий усуллар билан ҳал этилиши учун курашмоқда ва муқобил томонини сулҳ музоакарлари бошлашга даъват этади, аммо у хушрезлик ва бирдорарушлик йўлидан боришни давом эттирувчиларнинг ҳаммасига қуроли зарба беришга тайёрдир. Нажибулло ҳозир мамлакатда юзга келган вазиятга батафсил баҳо берди.

Женева битимлари имзо-
лангандан кейин ўтган давр
мобайнида воқеаларнинг ри-
вожланиши шунинг кўрсатки-
чи, муқобил томон Афғонис-
тоннинг ички ишларида ку-
ролли аралашувни тўхтатиш
бир ёнда турсин, балки уни
анча кенгайтириш ҳам. Ана
шу томон ўз мажбуриятларини
бузмонда, ваҳолонки,
Афғонистон билан СССР
шу мажбуриятларга ҳалол
ва муфассал риш қилмоқда-
лар. Биз Женева ахдлашу-
ларининг қондаларини рў-
ёбга қинариш билан бир
вақтда мамлакат ичкари-
си ва ташқарисиди оппозиция
билан музокаралар олиб
бориш ҳамда ҳамжиҳатликка
эришиш учун бутун кучи-
мизни сарфлаган ва сарфла-
ялмиз, деб ўқитди Афғо-
нистон раҳбари. Совет Итти-
фоқи билан «еттилар уюш-
маси» вакиллари ўртасида
бўлиб ўтган музокаралар
тоғида аҳолини бартаф
этиш муаммолари хусусида
СССР билан Афғонистон Рес-
публикасининг қўшма пози-
цияси баён этиб берилди.
Деди Нажибулло. Ана шу
музокаралар ва алоқаларни
давом эттириш тўғрисидаги
ахдлашувларни ўзиёқ каттаги-
на ютқудир. Афғонистон
Республикаси илгари мамла-
катда ҳаётида сезиларли роль
ўйнаган айрим шахслар-
нинг тинчликни қайта тик-
лаш ишига реал ҳисса қў-
шилиши, мумкинлигини
этиббора ола, бунинг учун
тегишли шарт-шароитларни
вуқулга келтиришга ҳара-
кат қилмоқда. Биз вазиятга
айнан шундай баҳо бериш
негизига Ю. М. Воронцов-
нинг Римда Афғонистоннинг
собиқ шоҳи билан ўтказган
музокараларини маъқулла-
ди. Мана шу барча музо-
каралар тугатгандан кейин
Ю. М. Воронцов улар тўғри-
сида Афғонистон Республи-
каси президентига батафсил
сўзлаб берди, бунда ҳар ик-
кала томон бошланган жа-
раённи маъқуллади. Мақкур
дипломатия ҳаракатларининг
хаммаси Афғонистон Рес-
публикаси билан Совет Итти-
фоқи ўртасидаги ҳамжиҳат-
лик асосида амалга оширил-
моқда. СССР музокаралар
жараёнида фаол роль ўй-
наган Женева битимларининг
кабили вазифасини бажариб
бир кабил давлат сифатида
ўз маъсулликни аяллаш
ва шу йўналишда ҳаракат
қила бошлаган керак.

Ҳар қуно, деб давом қил-
ди Нажибулло, афғонлар-
нинг қони ҳамон тўқилмоқ-
да. Шу босонда ўз мамла-
катининг ватанпарварлари
урушини тўхтатиш учун бир
ронта бой имкониятни қўл-
дан бой бермай, тинчликка
эришиш йўлида бутун кучла-
рини сарфлашлари шарт.
Яқинда Афғонистон Респу-

бликасининг қуроли
кучлари шу давр ичиди умум-
ан давлат ҳокимиятини му-
носиб равишда ҳимоя қила
олидилар. Биз афғон халқи
ва халқро жамоатчилик оли-
дидати маъсулликни
қиз этиб, Афғонистондан со-
вет ҳарбий қисмларини олиб
чиқиб кетиш тўғрисидаги
мажбуриятимизни бажариш
ишга деб давом қилиш сўзига
президент. Қолган совет қў-
шинлари ҳам ана шу ма-
буриятга мувофиқ олиб чи-
қиб кетилди.

Пировардида Нажибулло
сулҳпарвар Афғонистон хал-
қининг адолатли иш узи-
қисил галаба қилишига қатъ-
ий ишонч билдирди. (ТАСС).

ХАБАРАЛАР ОҚИМИДАН

ЧЕХОСЛОВАКИЯ:
Чехословакияда чет эл ка-
пители широкчида қўшма
корхоналар тузиш тўғрисидаги
қонун шунинг илмий асосларини
кучга кирди. Бу ҳужжатнинг
ўзига хос жиҳати шундаки,
ендигида қонунга мувофиқ
қет эллик широкчи қўшадиган
ҳиссани чеклаш бекор қи-
линади.

ЧТК агентлиги шу муносабат
билан бугунги корхоналар бар-
по этиш учун маъносизлиги,
химия ва туризм соҳалари
кўпроқ имкониятга эга экан-
лиги ҳақида ёзди. Ҳозир
ЧССРда ана шу турдаги тўқ-
қисил корхона ишлаб турибди.
Уларнинг орасида Голландия-
нинг «Филипп» фирмаси бил-
ан ҳамкорлик қилётган
«Авекс» акционерлик жамия-
ти бор.

Германия Федератив
Республикаси

Гарбий Германиянинг Гес-
сен ўлкасидаги Фулда шаҳ-
рида бўлиб ўтган антифашис-
тар намоийишга юзлаб одам-
лар қатнашди. Улар «Викинг-
югенд» фашистпараст ташки-
лот ва бошқа янги нацист тў-
далари газдаларининг ижо-
ватчи қўрунларига қарши
газб билан норозилик бил-
диришди.

ГПА агентлигининг хабар
қилишича, янги нацистлар ў-
тган йилнинг сўнги кунинда
Фулда шаҳрида навабдаги
форсаликларни ўтказдилар. Улар
Европада иккинчи жаҳон уру-
шидан кейин таркиб топпан
негараларни ўзгартиришни та-

(ТАСС).

АДОЛАТ ТАНТАНАСИ ЙЎЛИДА

Д. А. УСАТОВ,
Ўзбекистон ССР прокурори

душманларини ўттизинчи-қирқинчи йилларда
ва эллигинчи йилларнинг бошларида авж ол-
ган дахшатли репрессияларнинг эътиқоти
икрочилари ҳаёлида вуқулга келган сохта
«душманлардан беҳато, гоит аниқлик билан
фарқ қилиш лозим. Миллионлаб бегуноҳ ки-
шиларнинг — оталар ва оналарнинг, ерлар ва
хотинларнинг, фарзандлар ва невараларнинг
йўқ қилиб юборилганлиги дахшатли геноцид
йилларига ўхшайдими?

Бу ишга бутунлай берилиб кетганидан кей-
ингига уша йилларда халқ бошига тушган
куфратнинг кўламларини тўла тушуниб етас-
ан, партия ва ҳукуматнинг жуда кўп олди
меҳнатчилар, раҳбарлар ҳамда активларнинг
айбисиз эканлигини исботлаш, шахси етгинчи
йилларда тергов ўтказилган ҳоналарда, ла-
герларда, даракт кесилган олис районларда
топпалган шох-шароф ва қад-қимматини
тиклаш тўғрисидаги қарорига алоҳида мин-
натдорчилик билан қарасан.

Илгари матбуотда хабар қилингандек,
КПСС Марказий Комитетининг 1987 йил ок-
тябр Пленуми қарорларига мувофиқ, мамла-
катимизда ўттизинчи-қирқинчи йилларда
ва эллигинчи йилларнинг бошларида юз берган
репрессиялар билан боғлиқ материалларни қў-
шимча равишда ўрганиш, асосий равишда
репрессия қилинган граждандарни оқлаш иш-
лари ташкил этилди. Ана шу ишларнинг ҳам-
масини мувофиқлаштириш ҳамда уша план-
ла ва илҳиз тўла бериш учун КПСС Марказий
Комитети Сиёсий бюросининг комиссияси ту-
зилди.

Бундай комиссия Ўзбекистон Компартияси
Марказий Комитети ҳузурида ҳам тузилди ва
уша Марказий Комитет секретари М. Х.
Холмұхамедов бошчилик қилмоқда. Комиссия
ўз зиммасига юқланган вазифани область,
шаҳар, район партия комитетлари, халқ де-
путатлари Советларининг икжироа комитетла-
ри, суд, прокуратура, давлат хавфсизлиги
органлари, жамоатчилик, республика омма-
вий ахборот воситалари билан қалин ҳамкор-
ликда амалга оширмоқда.

Оқлаш ишлари олдин ҳам амалга оширил-
ган эди. Лекин у асосан репрессия қилинган
кишилардан ёки уларнинг қариндош-уруғла-
ридан ариза тушганлиги муносабати билан
уларга тааллуқли ишларни кўриб чиқишдан
иборат бўларди. Масалан, Ўзбек халқининг
айиб-фарзанди Акмал Икромов ҳамда Ўз-
бекистоннинг асосий репрессия қилинган
бошқа аълоблари тўла оқланганлиги ҳаммага
маълум.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси

Бунда кўриб чиқиш лозим бўлган ишлар,
аввало, сиёсий тўсда эканлигини, конкрет та-
рихий вазиятда вуқулга келганлигини ҳисоб-
га олиш зарур. Бир қанча ишлар, шубҳасиз,
умуман уша даврда мамлакатда, хусусан ў-
рта Осиё региониди юз берган сиёсий, иқтисод-
ий вазиятга ва бошқа жиҳатларни чуқур ў-
рганишни талаб қилди. Шу мақсадда Ўзе-
кистон Компартияси Марказий Комитетининг
комиссияси Ташкент давлат университетини
ва республика Фанлар академияси тарих инсти-
тутининг жамиятшунос олимларидан гуруҳи
тузди. Бу олимларнинг ҳуласаси оқлаш иш-
ларини кўриб чиқишда тўғри йўл тутиш ва
бу ишлар юзасидан тўғри қарор қабул қилиш-
га ёрдам беради.

Прокуратура ва суд органлари репрессия-
га учраган кишиларни оқлашга доир бутун
фаолиятида фақат қонунга амал қилишларини
алоҳида таъкидлайман. Дастлабки пайтда
баъзи олимлар ва амалиётчи юристлар ҳуку-
мат қарори билан турли «иккиликлар», «уч-
ликлар»нинг, алоҳида кенгашчиларнинг қарор-
ларини, яъни уша даврда қабул қилинган суд
йўли билан чиқарилган қарорларни гапир-
қонуний деб, бекор қилиш ҳақида «револю-
ция» тақлифлар қилтирдилар. Аммо улар бун-
дай тақлифларни киритар эканлар, олижаноб
мақсадни репрессия қилинган шахсларни
оқлаш жараёнини мумкин қадар тезлашти-
ришни кўзда тутган эдилар.

Бироқ бу тақлифни амалда қабул қилиб
бўлмайди. Бундай тарзда «оқлаш» адолатни
тикламайди, балки янги гапирқонуний иш-
ларни келтириб чиқаради: бегуноҳ жабрланган
граждандар, халқро коммунистлар билан бир
қаторда мисол учун олганда, совет тузуми-
нинг ашаддий душмани, революция доҳийси-
га ўқ отган Қ. Қаппан, шунингдек, Ўзбек
халқи бошига катта қулфат солган босмачи-
лар, Ватанга ҳиёнат қилган турли хонлар
— фашистларнинг гүмашталари ва жаллод-
лари, жосуслар ва қўпуровчилар, бошқа ет
усурлар ҳам оқланган бўлар эди.

Шу босондан, қонунга қатъий мувофиқ ра-
вишда мақкур даврдаги ҳар бир жиноий иш-
ни пухта ўрганиш, зарур бўлган ҳолларда
қўшимча текшириш ёки тергов ўтказиш ҳа-
қида бирдан-бир тўғри қарор қабул қилинди.
Гуруҳи иш бошлагандан буюн 300 дан ортиқ
жиноий ишни кўриб чиқди. Уларнинг — кў-
лари махсус текширилиши, қўшимча равиш-
да аниқлик киритишни талаб қилди. Бу иш-
лар натижасига кўра, республика прокурату-
раси судининг гапирқонуний ҳукмининг ҳамда
«иккилик», «учлик»ларнинг қарорларига прот-
ест билдириб, Ўзбекистон ССР Олий судига
топширди. Асосий равишда репрессия қи-

ЁР-ЁР ВА ЎЛАН ҲАМ ҲАНГ

пахта тайёрлаш пунктига
мактабда фаррош бўлиб иш-
лади. Топпан-тутгани рўзгор
ни тебратилишга зўрга етарди.
Шимиди Хайри опа ўз
тарбиясига олди, унинг фар-
занди йўл, ёлғиз яшарди.
Шимидга Ёргаш деб ном қўй-
ди ва Гафоров фамилияси-
га ўтказди. Уша кундан бош-
лаб Шимид Иван — Ёргаш
Гафоров бўлди.

Миллатлараро муносабатлар
ВА АЛОҚАЛАР

Хайри опа Ёргашни ўз
фарзандидек кўрди. Улар
онглик жексини амади. Бо-
лам-бутам, деб бағрига бос-
ди. Ёргаш тўққан онаси бил-
ан тез-тез таъбиқ ояси бил-
ан йўл-йўл турди. Мариянинг
кўнгли тоғдек кўтарилар.
Хайри опага қайта-қайта
миннатдорчилик билдирдилар.
Роза ҳам укасидан жигарлик
меҳрини аямасди. Хайри
опа топпанга тўй-томоша
қилиб, унга Ўзбек кизи Ёйти-
борхонни олиб берди. Уйли-
жойли, бахт-саодатли бўлиб
келишди. Ёргаш аввал қол-
ғиларда, кейин Ёйти пахта тў-
йлаш пунктига меҳнат қил-
ди. Ёйтиборхон эса колхозда
ишлади...

Куйбишев номли колхоз
партия комитетининг секре-
тари Сайдали Худойкулов
бу оила ҳақида илқ гаплар
айтди: «Ёргашовини бутун
қилиқ билди, хурмат қи-
лади. Меҳнатқаш, ҳалол
одам. Ҳозир Тандирчидаги
Асана насос станциясида иш-
лаётган. Адир ерларга сув
чиқаришди. Турмуш ўтган
Ёйтиборхон КПСС аъзоси,
қўли гул, ишчан аёл».

Ёргашовининг уйига бор-
ганимизда ён қўлини Теша-
бой ота Исроилоний учра-
дик. Қўшимча тенг йўл одам
— деди отахон. — Тамоман
Ўзбекистанда кетган. Аёл бил-
ан жуда иноқ. Бир мўйна-
ни бўлиб ейди. Бир йўли-
ди ва Гафоров фамилияси-
га ўтказди. Уша кундан бош-
лаб Шимид Иван — Ёргаш
Гафоров бўлди.

Анови уйда ўзбекча
турмушга чиққан немис аё-
ли яшайди. — деди парток
секретари. — Унинг тақди-
ри ҳам Ёргашовининг тақ-
дирига ўхшаш. У қаҳрамон
она, ўн бир фарзанди, ўн
тўрт невараси бор.

Эшикни ноҳа, қувноқ аёл
оиди. У Лидия Яковлевна
Маликова эди. Лидия Одес-
са облатининг Григорополь-
ская районидида Кармонево
қишлоғида 1927 йили туғил-
ган. Миллати — немис. Қиш-
лоқда немис деҳқонлари
қўй эди. Унинг отаси Яков
Фрей фермада, онаси —
Отеля колхозда ишларди.
Улар Ватан уруши бошлан-
гандан кейин қишлоқ аҳоли-
си кўчирилди. Яков Фрей
фронтига кетди. Жангалдан
бирида ҳалок бўлди. Унинг
оиласи ўрмон хўжалигида
ишлаб бошладилар. Лидия
Ўзбек йигити Абдуқалим
Маликов билан Қўй ўрмон-
лида дўстлашди. У шифо
бўлиб ботган эди. Икки ёш
турмуш қуришди. Улар 1958

йилгача Қомиди яшадилар.
Сўнг Абдуқалим туғилиб
ўсган Марҳамат районидида
Ўғчи қишлоғига кўчиб ке-
лишди. Лидия билан бирга
унинг онаси Отеля, укаси
Густав Фрей ҳам келди.
— Абдуқалим, аюноб ин-
сон эди. — дед ҳикоя қилди
Лидия опа. — Унинг

